

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATPAŽINIMO KRITERIJŲ IR VEIKSMŲ, KILUS ĮTARIMUI DĖL GALIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE, TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje tvarkos aprašas (toliau - Tvarkos aprašas) nustato smurto (fizinio, psichologinio, seksualinio, nepriežiūros) prieš vaiką pasekmes vaiko fizinei, psichikos, dvasinei, moralei ar socialinei sveikatai ir raidai, smurto atpažinimo kriterijus ir gimnazijos darbuotojų veiksmus įtarus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje.

2. Tvarkos aprašo paskirtis - kaip galima anksčiau atpažinti vaiką, kuris galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, ir imtis būtinų veiksmų užkirsti kelią bet kokių smurto apraiškų pasikartojimui.

3. Taikant Tvarkos aprašą vadovaujamosi šiais principais: geriausių vaiko interesų prioritetiškumo, konfidencialumo, teisingumo, bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksškumo.

4. Tvarkos apraše vartojama sąvoka *Smurtas* suprantama kaip veikimu ar neveikimu daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių asmuo patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

5. Smurto formos:

5.1. fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai (mušimas, stumdymas, spardymas ir kt.) prieš asmenį, sukeltantys tam asmeniui skausmą, žalą arba pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

5.2. psichologinis smurtas – nuolatinis teisės į individualumą pažeidinėjimas, žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdyimas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, sukeltanti žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai ir žalą garbei ir orumui;

5.3. seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinimai, arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka asmeniui, taip pat asmens išnaudojimas pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos asmens seksualinio išnaudojimo formos;

5.4. nepriežiūra – nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai.

6. Smurtą patiriantis mokinys – mokinys, susiduriantis su smurtiniu elgesiu.

7. Skriaudėjas – mokinys ar suaugęs, inicijuojantis smurtą ir/ar prisidedantis prie jų.

8. Stebėtojas – asmuo, matantis ar žinantis apie smurtą.

9. Smurto prevencija – veikla, skirta smurto rizikai mažinti, imantis gimnazijos bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių).

10. Smurto intervencija – visuma priemonių, taikomų visiems smurto dalyviams (patiriantiems, smurtaujantiems/besityčiojantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant jų tėvus (globėjus, rūpintojus).

11. Smurto prevencijos ir intervencijos stebėseną – smurto situacijos gimnazijoje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

12. Gimnazijoje netoleruojama jokia smurto forma, nukreipta prieš bet kurį bendruomenės narį.

13. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme.

II SKYRIUS

ARTIMOJE APLINKOJE PATIRIAMO SMURTO PASEKMĖS VAIKO SVEIKATAI IR RAIDAI

14. Vaiką žaloja bet kuri smurto forma. Kiekvienas vaikas į patiriamą smurtą reaguoja skirtingai, todėl ilgalaikės patirto smurto pasekmės vaiko psichikos sveikatai, psichosocialinei raidai gali būti skirtingos. Pasekmių sunkumas priklauso nuo:

14.1. vaiko amžiaus, lyties, individualių jo asmenybės savybių;

14.2. smurtautojo asmeninių bruožų, jo ryšio su vaiku artimumo (pvz.: mama, tėvas, senelis, įtėvis, dėdė), smurtinių veiksmų pobūdžio;

14.3. aplinkinių reakcijos ir požiūrio į smurtą (pvz., teigiama, kad vaikas smurto faktą išsigalvojo, „negali būti, kad šioje inteligentiškoje šeimoje būtų smurtaujama“ arba smurtas toleruojamas kaip norma teigiant, kad „nė vienas neužauga nemuštas“ ir pan.), socialinio palaikymo ir vaikui suteiktos pagalbos kokybės.

15. Skirtingo amžiaus vaikai į smurtą reaguoja skirtingai;

15.1. vaikams, ugdomiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą (toliau - ikimokyklinio amžiaus vaikai), dėl ribotų pažintinių gebėjimų, emocijų ir elgesio valdymo įgūdžių yra sunku prisitaikyti prie skausmingų gyvenimo situacijų, jie ribotai supranta smurto situacijas (pvz., nors tam tikras asmuo smurtauja, tačiau vaikas vis tiek nori, kad jis neišeitų, gyventų kartu) ir yra nepajėgūs

joms pasipriešinti. Galimos vaikų reakcijos: emocinis sąstingis, nerimas, panika, susierzinimo ar pykčio protrūkiai, trumpalaikės atminties sutrikimai, pasyvus ar agresyvus elgesys (pvz., nesirengia pats, nors tai daryti puikiai mokėjo; nevalgo savarankiškai), psichosomatiniai pilvo, galvos skausmai, miego sutrikimai;

15.2. jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikai dėl vis labiau besiformuojančių pažintinių gebėjimų, lavėjančios emocijų ir elgesio reguliacijos geba aiškiau suprasti smurtinę situaciją bei prie jos prisitaikyti. Jie išgyvena baimės ir kaltės jausmus (pvz., vaikas jaučiasi kaltas, kad tam tikras asmuo įniršta ir mušasi), nepasitiki suaugusiais, išgyvena prieštarigus jausmus smurtaujančio tam tikro asmens atžvilgiu, depresyvią nuotaiką, patiria įkyrias mintis ar smurtinių situacijų namuose vaizdinius, pastebimai suprastėja jų dėmesio koncentracija įvairiose veiklose (mokantis, sportuojant), krenta mokymosi pasiekimai, skundžiamasi psichosomatiniais pilvo, galvos skausmais, agresyviai elgiasi, atsiskiria nuo bendraamžių, gali formuoti žalingi įpročiai;

15.3. vaikai, gebantys atsiriboti nuo smurtinės šeimos aplinkos, išdrįsta nebendrauti su smurtaujančiu artimoje aplinkoje asmeniu ar pabėgti iš namų/gimnazijos bei gali patys imti smurtauti. Paaugliai, gyvenantys smurto artimoje aplinkoje sąlygomis, gali stokoti empatijos aplinkiniams, vengti atsakomybės už savo poelgius, gali dažnėti jų asocialaus elgesio apraiškos, piktnaudžiavimas alkoholiu ar narkotikais, galimi kriminaliniai nusikaltimai. Formuojasi klaidingos šeimos santykių nuostatos, vertybės (pvz., „smurtauti mylint yra normalu“, „įniršus užvožti sutuoktiniui galima, nes pats prisiprašė“ ir pan.).

16. Jei vaikas nepatiria tiesioginio smurto, tačiau gyvena aplinkoje, kurioje yra smurtaujama, ir vaikas yra smurtinio elgesio liudininkas, jis patiria fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį vystymąsi žalojančią smurto poveikį.

17. Vaiko patirtas smurtas artimoje aplinkoje gali pasireikšti įvairiais būdais - tiesioginiais skundais arba pasikeitusiu elgesiu, emocinėmis reakcijomis, bendravimo su aplinkiniais ypatumais.

18. Gimnazijos darbuotojams svarbu būti budriems, atidiems, jautriems ir rūpestingiems pastebinti smurto artimoje aplinkoje požymius.

III SKYRIUS SMURTO FORMOS IR SMURTO ATPAŽINIMO KRITERIJAI

Vadovaujamas: [https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9d0d0d91840611eaa51db668f0092944?jfwid=bkaxmxqw)

[seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9d0d0d91840611eaa51db668f0092944?jfwid=bkaxmxqw](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9d0d0d91840611eaa51db668f0092944?jfwid=bkaxmxqw)

IV SKYRIUS GIMNAZIJOS DARBUOTOJŲ VEIKSMAI, KILUS ĮTARIMUI DĖL GALIMO SMURTO APLINKOJE

19. Gimnazijos darbuotojui, įtarus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, privalo raštu fiksuoti požymius ir visas aplinkybes, kurios sukėlė įtarimą dėl smurto artimoje aplinkoje (pvz.: vaiko elgesio ir emocijų pokyčiai, vaiko pasisakymas, vaiko ir jo atstovo pagal įstatymą bendravimo ypatumai ar kt.) ir kartu su pranešimu pateikti gimnazijos vadovui ir (ar) jo įgaliotam asmeniui ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui ir (ar) policijai.

20. Gimnazijos darbuotojų veiksmai:

20.1. bet kuris gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas apie tai praneša gimnazijos vadovui. Nesant galimybei pranešti gimnazijos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tiesiogiai praneša Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritorinių skyrių kontaktai: <https://vaikoteises.lt/struktura-ir-kontaktai/kontaktai/teritoriniai-skyriai/>) ir (ar) policijai;

20.2. gimnazijos vadovas, ir/ar gimnazijos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau negalintis užtikrintai to teigti, gali konsultuotis su gimnazijos Vaiko gerovės komisijos nariu arba Švietimo pagalbos specialistais (psichologu, socialiniu pedagogu); nesant galimybių gimnazijoje — konsultuotis su savivaldybės švietimo pagalbos ar pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) darbuotojas (kuriam vaikas atsiskleidė patiriantis smurtą arba turintis gerą emocinį ryšį su vaiku, arba pastebėjęs smurto požymius) gali inicijuoti pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje;

20.3. gimnazijos vadovas, gavęs pranešimą iš darbuotojo apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, ir įvertinęs visas aplinkybes, pateikia informaciją Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui ir (ar) policijai;

20.4. gimnazijos vadovas pranešęs apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, informuoja gimnazijos vaiko gerovės komisiją dėl pagalbos vaikui organizavimo ir (ar) teikimo;

20.5. gimnazijos vaiko gerovės komisija aptaria vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį ir bendradarbiaudama su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniu skyriumi nustato švietimo ir (ar) kitos pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (psichologinės pagalbos vaikui gimnazijoje, švietimo pagalbos ar pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, emocinės paramos telefonu ar kita), bendradarbiavimo su vaiko atstovais pagal įstatymą, kitomis institucijomis, užtikrinančiomis vaiko teisių apsaugą ir teikiančiomis pagalbą vaikui ir šeimai, aspektus (įstaigų, teikiančių pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems vaikams, kontaktai pateikti internete

www.jaunimolinija.lt/lt/infobankas

21. Nepranešimas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui ir (ar) policijai apie vaiko atstovų pagal įstatymą ir (ar) kitų asmenų daromus vaiko teisių pažeidimus užtraukia atsakomybę Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Supažindinti pasirašytinai visus gimnazijos darbuotojus su Tvarkos aprašu.

23. Mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) su šia tvarka supažindinami tėvų susirinkimo metu ir elektroniniu būdu *Tamo* pranešimu.

24. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą įgyvendinančioms institucijoms ir gimnazijos darbuotojams atlikti pavestas funkcijas.
